

9 . Alba Iulia | Punct: cartier Partoș - sanctuarul lui Liber Pater | Anul: 2001

Anul: 2001

Cod RAN: 1026.02

Perioade: Antichitate

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie

Tipuri sit: necropolă

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Adrian Alicu, Stefan Altekamp, Valerian Bărbuță, Doru Bogdan, Swen Conrad, Robin Densem, Alexandru Diaconescu, Manuel Fiedler, Cristian Găzdac, Alexandru Gudea, Frederike Hammer, Ian Haynes, Constanze Höpken, Sophie Jackson, Duncan Lees, Anthony Legge, Bill Mccann, Claudia Maria Melisch, Frank Pemberton, Peter Rauxloh, Viorica Rusu-Bolindeț, Alfred Schäfer, Florin Scurtu, Fiona Seeley, Jamie Sewell, Robin Symonds, Barbara Zach, Marek Ziebart

Instituții: Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Humboldt Universität zu Berlin, Winckelmann Institut, Germany, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Universitatea "1 Decembrie 1918", Alba Iulia, Institut für Klassische Archäologie der Universität Halle, Germany, Museum of London, UK, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Humboldt Universität zu Berlin, Winckelmann Institut, Germany, Merton College, Oxford, Universitatea de Medicină și Farmacie Cluj-Napoca, Museum of London, UK, Birkbeck College, University of London, UK, Museum of London, UK, Museum of London, UK, Museum of London, UK, Birkbeck College, University of London, UK, Museum of London, UK, Humboldt Universität zu Berlin, Winckelmann Institut, Germany, Birkbeck College, University of London, UK, Museum of London, UK, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca, Humboldt Universität zu Berlin, Winckelmann Institut, Germany, Universitatea Tehnică București, Museum of London, UK, Humboldt Universität zu Berlin, Winckelmann Institut, Germany, Museum of London, UK, Institut für Ur- und Frühgeschichte - Archäobotanik der Universität zu Köln, Germany, University of East London, UK

Raport

1. Istoricul cercetărilor.

Proiectul APULUM a fost inițiat în 1998 de către lector dr. Alexandru Diaconescu, împreună cu lect. dr. Alfred Schäfer și lect. dr. Ian Haynes, având ca scop continuarea cercetărilor începute de Al. Diaconescu în 1989 - 1992 în sanctuarul zeului vinului, Liber Pater. Pe lângă dezvelirea sanctuarului propriu-zis, proiectul își propune corelarea fazelor acestuia cu evoluția generală a centrului urban Apulum. Proiectul prevede executarea de săpături arheologice între 1998 - 2003, urmând ca în anii 2003 - 2004 să fie redactată și publicată monografia sitului. Primele trei campanii au fost finanțate de diferite instituții și organizații din Marea Britanie, din Germania și de către Ministerul Educației, prin intermediul Universității din Cluj. Campania 2001 a fost finanțată în totalitate de către partenerii străini. Până acum, săpăturile s-au desfășurat timp de o lună, o lună și jumătate, antrenând de fiecare dată 30 - 50 de studenți de la universitățile din Londra, Berlin, Cluj și Alba Iulia, precum și un număr de 15 - 20 de specialiști pe an.

2. Metoda de lucru.

Săpăturile arheologice din sanctuarul lui Liber Pater de la Apulum reprezintă singurul caz (după cunoștințele noastre) unde specialiști și studenți aparținând mai multor națiuni europene lucrează împreună, pe același sector, și nu independent pe sectoare "naționale". În mod curent, documentația este ținută în limba engleză, dar informația, o dată prelucrată, este tradusă și în germană și în română. Scopul muncii comune este punerea la punct a unui sistem de înregistrare a datelor și observațiilor, care să fie compatibil cu mai multe tradiții și școli arheologice, și care în ultimă instanță să poată fi utilizat în orice țară europeană. Principiul de bază este cel enunțat de Philip Barker, conform căruia, indiferent de tehnicile folosite, principala obligație a unui arheolog este să stabilească concret și obiectiv secvențialitatea cronologică a

evenimentelor care s-au petrecut pe aria sitului cercetat. Înregistrarea computerizată și descrierea contextelor arheologice se face pe fișe, după un limbaj controlat pus la punct de Museum of London Archaeology Service. Fiecare descoperire este poziționată tridimensional conform sistemului GPS (Global Positioning System), raportat la sistemul național de coordonate geografice. Materialul arheologic este introdus într-o bază de date, care folosește sistemul Oracle și care este corelată cu celelalte baze de date.

În al doilea rând, căutăm să desfășurăm concomitent o serie de studii interdisciplinare (de exemplu: paleobotanică și paleozoologie), care să concureze la crearea unei imagini cât mai vii a sanctuarului nostru. Totodată sunt experimentate mai multe metode de teledetecție geofizică și de datare arheomagnetică a cuptoarelor ceramice descoperite. În aceste studii sunt de asemenea implicate echipe mixte, multinaționale.

Nu în ultimul rând, Apulum este un șantier școală pentru studenții universităților menționate. În timpul campaniei sunt organizate prelegeri ale specialiștilor și excursii didactice.

3. Scurtă descriere a situației arheologice.

Sanctuarul este amplasat în colțul de NV a orașului roman, într-o insula aparținând șirului cel mai vestic de locuințe. El constă dintr-o clădire rectangulară, gen hală (cu ziduri de piatră și cărămidă) și care are în față un portic (verandă), cu fundament de cărămidă. Cum lipsește o podea clară (iar în faza anterioară zona fusese o grădină), nu este clar dacă avem de-a face cu o clădire propriu-zisă sau cu o incintă deschisă. Marea cantitate de material tegular descoperită aici (2,5 t), poate proveni atât de la propriul acoperiș, cât și de la clădirile din jur. În imediata apropiere au fost descoperite mai multe cuptoare ceramice, precum și resturi de la variate activități industriale (sticlărie, turnare de obiecte din bronz).

Secvențialitatea cronologică a sitului pare să fie următoarea. În cursul sec. II, la V de așezarea civilă (pagus Apulensis) și mai apoi în exteriorul fortificației de pământ a municipiului Aurelium Apulense, au funcționat ateliere ceramice. La sfârșitul secolului, o dată cu constituirea coloniei Aurelia Apulensis, incinta orașului a fost extinsă spre V (adăugându-se un nou șir de insulae). Apare acum o clădire impozantă, cu o curte pavată cu cărămizi și pietriș, la V de care se găsea o grădină (pe direcția E-V ea măsoară 33,5 m). În grădină se găseau mai multe structuri ușoare de lemn, pe tălpi de cărămidă. Dintr-o probă de sol prelevată de aici provine un sâmbure de strugure. Vasele de provizii (dolia), îngropate la același nivel ar putea fi în legătură cu fabricarea vinului. Tot în grădină se aflau mai multe fântâni, care nu depășeau 2 m adâncime, și care probabil valorificau pânza freatică pentru irigații. La începutul secolului III, peste o parte a grădinii se ridică structura rectangulară, precedată de o verandă, și care constituie sanctuarul zeului vinului. Mai apoi, în cursul aceluiași secol, la V de sanctuar s-a construit o altă clădire, care constă de asemenea dintr-o hală de mari dimensiuni. La S de sanctuar continuau să fie îngropate dolia și funcționa cel puțin un cuptor ceramic.

Sanctuarul a fost distrus violent în epoca postromană, probabil de către primii creștini. În urma lor au rămas 4 statuete zdrobite ale zeului vinului, reliefuri sparte și plăci votive pentru același zeu și pentru acoliții săi, precum și un bogat material mărunț. Majoritatea pieselor fiind descoperite între 1989 și 1992, au fost deja predate și înregistrate la Muzeul Unirii din Alba Iulia. Restul materialului se află încă în studiu. Până în prezent au fost înregistrate 1822 de descoperiri mărunte. Probabil după prăbușirea acoperișului, clădirea de la V de sanctuar a fost reamenajată și transformată în atelier ceramic. Producția este similară celei din perioada provinciei, dar un opaiț, databil la începutul secolului al IV-lea, confirmă plasarea acestui nivel în epoca postromană.

4. Campania 2001. Date tehnice și alte detalii

Campania de săpături s-a desfășurat în perioada 2 iulie și 28 august, cu perioada de maximă activitate între 14 iulie și 19 august 2001. Au participat, în afara directorilor și a șefilor de sector, 10 specialiști. Au fost continuate carourile E și F, începute în anii anteriori. Suprafața E are 20 x 13 m, iar suprafața F are 14 x 15 m. La sfârșitul campaniei suprafețele au fost reacoperite, urmând a fi redezvelite în anul următor, pentru a se continua săparea contextelor de sec. II p. Chr., anterioare sanctuarului.

În aceeași campanie au fost redezvelite secțiunile S.IV și S.VII din 1989, respectiv 1992, care intersectau zidul nordic de incintă al orașului roman, cu scopul așezării acestuia pe plan conform sistemului național de coordonate geografice.

În aceeași campanie a fost redzevelită secțiunea S.M, care fusese începută pe Dealul Furcilor, cu scopul delimitării incintei sudice a municipiului Septimium Apulense. Săpătura fusese stopată, deoarece fiind amplasată la marginea unui drum public, prezenta un risc mare de accident. Între timp, drumul a fost închis. Reluarea cercetărilor a fost impulsionată de fotografiile aeriene realizate de prof. Bill Hanson și Ioana Olteanu de la Universitatea din Glasgow, care au pus clar în evidență existența unor clădiri romane în zona unde, pe baza periegezelor, noi localizasem cel de-al doilea oraș de la Apulum. Secțiunea a măsurat 15 m lungime x 1,5 m lățime și a avut o adâncime maximă de -2,3 m. A fost intersectat un șanț defensiv de formă trapezoidală, având o lățime de 8,5 m la partea superioară și o adâncime de cca. -1,8 m față de nivelul antic de călcare. În umplutura sa a fost descoperită ceramică romană și un vârf de suliță, bine păstrat. Pe escarpa internă căzuseră mai multe blocuri din zidul orașului. Înspre interior secțiunea a ajuns până la bermă și sperăm ca în campania viitoare să putem extinde secțiunea asupra zidului și a eventualului val de pământ din spatele său.

Informații suplimentare online

[Raportul 1230 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapservet Cimec.ro](#)
